

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

นับแต่ที่สหประชาชาติได้ลงมติรับรอง "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน" เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948 เป็นต้นมา ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวถือว่าเป็นเอกสารรับรองสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่สุดของมวลมนุษยชาติ เพราะนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่นานาประเทศได้พร้อมใจกันร่วมจัดทำและรับรองเอกสารรับรองสิทธิมนุษยชนเช่นนี้ ท้าให้สิทธิมนุษยชนซึ่งเดิมถือเป็นเรื่องภายในของแต่ละประเทศที่จะให้การรับรองคุ้มครองหรือจำกัดตามที่เห็นสมควรมาเป็นสิทธิระหว่างประเทศที่ทุกประเทศจะเข้ามาร่วมสอดส่องดูแลและเข้าแก้ไขกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศใดประเทศหนึ่ง อันจัดต่อหลักการที่ประกาศไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าว

สำหรับสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights) ได้แก่ สิทธิการดำรงชีวิต สิทธิในการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน สิทธิที่จะทำการสมรส สิทธิในความเสมอภาคตามกฎหมายและสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม ถ้าถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิในการพูดโดยเสรี ฯลฯ

2. สิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights) ได้แก่ สิทธิในการศึกษา สิทธิที่จะจัดตั้งสหภาพแรงงาน สิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ดีของตนและครอบครัว สิทธิในการได้พักผ่อนและมีเวลาว่าง และวันหยุดงานเป็นครั้งคราวโดยได้รับเงินจ้าง

อนึ่ง ในสิทธิทางการเมืองหรือทางแพ่งซึ่งประกอบไปด้วยสิทธิต่าง ๆ หลายประการ นั้น มีสิทธิประเภทหนึ่งที่สำคัญ คือ สิทธิในความเสมอภาคกันตามกฎหมายและสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม ถ้าถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา (The right to equality before the law and to fair trial if accused of any crime) ซึ่งจัดว่าเป็น สิทธิมนุษยชนทางอาญาที่ทำให้การคุ้มครองแก่ประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษ ให้ได้รับการปฏิบัติต่ออย่างถูกต้องเหมาะสมตามมาตรฐานสากล ซึ่งสหประชาชาติได้บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้ใน "กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง" เพื่อให้ประเทศที่เป็นภาคีนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายระเบียบข้อบังคับภายในประเทศให้สอดคล้องเป็นแบบแผนเดียวกัน เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองแก่ประชาชนของตน โดยเฉพาะในเรื่องของการจับกุม คุมขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องหา จำเลย ที่จะได้รับการสอบสวน พิจารณาคดี อย่างเหมาะสมในเวลาอันสมควร สิทธิในการประกันตัว การปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษอย่างเหมาะสม

เนื่องจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มีฐานะเป็นเพียงเอกสารที่กำหนดสิทธิมนุษยชนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่มีฐานะเป็นกฎหมายที่มีผลในการบังคับใช้แต่อย่างใด ประกอบกับกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ก็มีผลผูกพันเฉพาะกับประเทศที่ได้ร่วมลงนามเป็นภาคีเท่านั้น ดังนั้นจึงปรากฏว่าการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาในหลาย ๆ ประเทศโดยเฉพาะประเทศที่ยังไม่ได้เป็นภาคีติดกาดังกล่าว ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล และประชาชนจำนวนมากถูกละเมิดสิทธิดังกล่าวอยู่เสมอ ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา ได้มีการเรียกร้องให้ภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกให้ความสำคัญต่อปัญหาสิทธิมนุษยชนในระดับชาติ สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นภาคีในกติกาดังกล่าว และเรียกร้องให้มีการจัดตั้งกลไกระดับชาติ เพื่อตรวจสอบปัญหาสิทธิมนุษยชน ให้คานะนันแก่รัฐบาล เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานสากลต่าง ๆ แก่สาธารณชน ชำรษาการ และเป็นช่องทางร้องเรียนเพื่อความยุติธรรม ซึ่งการดำเนินงานของสถาบันระดับชาติดังกล่าวจะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาบังเกิดผลทางปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาประเทศด้วย

ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ได้มีหลายประเทศที่ได้จัดตั้งสำนักงานระดับชาติหรือคณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนระดับชาติขึ้น ซึ่งมีรูปแบบและโครงสร้างแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละประเทศบางประเทศกำหนดให้คณะกรรมการดังกล่าวมีภาระหน้าที่ในการให้คำแนะนำแก่รัฐบาลเรื่องวิธีการนำสิทธิมนุษยชนในระดับระหว่างประเทศมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายใน เพื่อให้เกิดการบังคับใช้จริง ในทางปฏิบัติให้คำแนะนำต่อเหยื่อที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและคำแนะนำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประเทศที่ได้มีการจัดตั้งกลไกระดับชาติดังกล่าวแล้ว และญี่ปุ่น เม็กซิโก ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย แม้ว่ารัฐธรรมนูญของไทยจะสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ตาม แต่ในความเป็นจริงสิทธิเสรีภาพของประชาชนยังถูกจำกัดโดยกฎหมายเฉพาะเรื่อง และประเทศไทยยังไม่เคยมีวิธีการให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญโดยตรง เพราะการกล่าวอ้างตัวบทกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพถือเป็นกฎหมายระดับรองจากรัฐธรรมนูญเท่านั้น เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา ฯลฯ ซึ่งขึ้นอยู่กับกฎหมายระดับรองดังกล่าวจะมีหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากน้อยเพียงใด

และการที่รัฐธรรมนูญได้จัดให้มี "ตุลาการรัฐธรรมนูญ" ก็ให้มีอำนาจหน้าที่เพียงวินิจฉัยว่า กฎหมายฉบับใดผิดหรือขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่เท่านั้น และผู้ที่จะส่งเรื่องไปยังตุลาการรัฐธรรมนูญได้ก็คือศาลหรือฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น ประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิแต่อย่างใด และไม่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนทางอาญาด้วย

นอกจากนั้นในการตรวจสอบฝ่ายบริหารที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญา ประเทศไทยก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ของรัฐบาลที่ตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายของฝ่ายบริหารดังกล่าวโดยตรง คงใช้วิธีการตรวจสอบทางอ้อมตามรัฐธรรมนูญ คือการตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายคณะรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ หรือด้วยการตรวจสอบโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ที่สามารถเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มา

แถลงข้อเท็จจริงในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนอยู่ เช่น คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน ที่ทำหน้าที่พิจารณาปัญหาการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทั้งในและต่างประเทศ เช่น การจับกุม การสืบสวนสอบสวน การคุมขัง ฟ้องร้อง พิจารณาพิพากษาคดี การลงโทษ และการให้อภัยโทษ แต่ก็มีอำนาจเพียงการศึกษาปัญหาและให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล โดยไม่มีอำนาจบังคับการแต่ประการใด อีกทั้งยังมีมาตรการตรวจสอบที่มีลักษณะเดียวกับระบบผู้ตรวจการรัฐสภา และมีวาระการทำงานเพียงตลอดอายุของสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น

สำหรับคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ สำนักงานป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของฝ่ายบริหาร ก็ยังไม่อาจถือว่าเป็นผู้ตรวจการรัฐสภาตามนัยของต่างประเทศอย่างแท้จริง เพราะเพียงแต่มีอำนาจรับเรื่องร้องทุกข์ที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่มิชอบเรื่องทั่ว ๆ ไปของเจ้าหน้าที่ของรัฐและให้ฝ่ายนิติบัญญัติเข้ามามีส่วนให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะกรรมการ ป.ป.ป. และเลขาธิการ ป.ป.ป. และต้องจัดทำหนังสือรายงานประจำปีรายงานต่อสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น

ส่วน "สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน" (สคช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2525 ก็มีหน้าที่ค่อนข้างจำกัด เพราะมิได้มีกฎหมายบัญญัติจัดตั้งโดยตรง การดำเนินงานก็เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน แม้ว่าปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนชื่อเป็น "สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน" และได้รับมอบหมายให้มีส่วนอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วยก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานอยู่มากและยังไม่อาจถือว่าเป็นสำนักงานระดับชาติที่จะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทั้งงานด้านการส่งเสริมและด้านคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาโดยตรง

เมื่อพิจารณาหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาของไทยในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินงานด้านดังกล่าวมีลักษณะกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากดูแลเรื่องสิทธิมนุษยชนทั่ว ๆ ไป และยังไม่

ไม่มีหน่วยงานระดับชาติหรือกลไกระดับชาติที่รับผิดชอบงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาโดยตรง

อย่างไรก็ดี เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2535 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติการเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509 และอนุมัติการจัดตั้งกลไกระดับชาติเพื่อให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน โดยให้สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นแกนกลางในการศึกษาและยกร่างกฎหมายจัดตั้ง ร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ นับว่าเป็นความก้าวหน้าอีกระดับหนึ่งของประเทศไทยที่แสดงออกให้เห็นความรับผิดชอบต่อในฐานะที่เป็นประเทศหนึ่งซึ่งร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ และการจัดให้มีกลไกระดับชาติขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบงานด้านนี้โดยตรง ก็ย่อมจะส่งผลดีแก่ประเทศไทยหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญา เพราะกลไกระดับชาติดังกล่าวย่อมจะมีบทบาทอย่างมากในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมายทางอาญาและโครงสร้างการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการบังคับใช้ตามกฎหมายของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากลและให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาของประชาชนอย่างแท้จริง อีกทั้งกลไกระดับชาติดังกล่าวยังจะเป็นการดำเนินคดีอาญาในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญาของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน

อนึ่ง สิทธิที่ให้การรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนั้น ส่วนหนึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาทิ

- สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย
- สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่จะได้รับแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลัน และในภาษาที่บุคคลนั้นเข้าใจ

- สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอานาจมีอิสระและเป็นกลาง โดยปราศจากการชักข้ออย่างไม่เป็นธรรม
- สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าและสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือผ่านทางผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายตามที่เลือกหาเอง
- สิทธิของจำเลยที่จะถามพยานซึ่งเป็นปรักษ์ต่อตน และขอให้หมายเรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานฝ่ายตรงข้าม
- สิทธิของผู้ถูกลงโทษทางอาญาในการอุทธรณ์การลงโทษและคำพิพากษาต่อศาลสูง
- บุคคลจะไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา เพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใด ถ้าไม่ถึงกับเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่กระทำการนั้น

๗๗

บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนทางอาญาที่บัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองดังกล่าวมานั้น ย่อมจะเป็นแม่บทที่จะนำไปสู่การปรับปรุงระบบกฎหมาย กฎหมาย รัฐธรรมนูญ กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับแม่บทดังกล่าว รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอาญาของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการบังคับการให้เป็นไปตามกติกาศของหน่วยงานระดับชาติที่จะจัดตั้งขึ้นในฐานะเป็นหน่วยงานภายนอก กระบวนการยุติธรรม สถานภาพของหน่วยงานดังกล่าวในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญา

ดังนั้น ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทั่วโลกในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาในประเทศไทย โดยเฉพาะการจัดตั้งสำนักงานระดับชาติที่จะรับผิดชอบดูแลงานด้านนี้โดยตรงว่า ควรจะมีการเตรียมการในด้านใดบ้าง รูปแบบ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของสำนักงานควรจะเป็นเช่นไร มีกฎหมายหรือกฎข้อบังคับภายในฉบับใดบ้างที่ต้องยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับพันธะกรณีอื่นเกิดจากการเข้าเป็นภาคี รวมทั้งประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สภาพปัญหาในทางปฏิบัติ ความพร้อมของกลไกอื่น ๆ ที่จะสนับสนุนการดำเนินงานของสำนักงาน เช่น องค์การในกระบวนการยุติธรรม ระบบกฎหมายและการบริหารกระบวนการ

การยุติธรรมในประเทศไทย สภาพเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งวัฒนธรรมของคนไทย ฯลฯ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำให้การคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนทางอาญาอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศไทยในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาผลกระทบที่จะเกิดแก่ประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
2. ศึกษากลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาในประเทศไทยที่มีอยู่ ในปัจจุบันที่จะเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมและคุ้มครองตามพันธกรณีอันเกิดจากการเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
3. ศึกษาปัญหาของกลไกระดับชาติในประเทศไทยในปัจจุบันต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญา
4. ศึกษารูปแบบและบทบาทของสำนักงานคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระดับชาติในประเทศต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นแล้วตามนโยบายของสหประชาชาติ
5. ศึกษารูปแบบและบทบาทของสำนักงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่จะจัดตั้งขึ้นในประเทศไทยในอนาคตในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญา

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้จะมุ่งศึกษาถึงการพัฒนากลไกระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาที่มีอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน และผลกระทบที่เกิดแก่ประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

รวมถึงแนวโน้มรูปแบบและบทบาทของสำนักงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่จะจัดตั้งขึ้น และเป็นกลไกระดับชาติในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาในประเทศไทยในอนาคต

1.4 สมมติฐาน

1. การที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ทำให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาในประเทศไทยเป็นไปตามหลักสากลมากยิ่งขึ้น

2. กลไกและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาที่มีอยู่ในประเทศไทยปัจจุบันยังขาดความเข้มแข็งและเป็นระบบ

3. การเข้าร่วมเป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง จะมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาระบบกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมาย กลไกและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาในประเทศไทยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระดับชาติในประเทศไทย จะเป็นกลไกระดับชาติอันมีผลทำให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิที่ทุกคนมีอยู่ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์ แม้ว่าจะได้รับรองตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม เป็นสิทธิทั้งในการดำรงอยู่ส่วนบุคคลและอยู่ร่วมกันในสังคม แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนมีกำเนิดมาช้านานแล้ว เป็นสิทธิที่พัฒนามาจากแนวคิดของ "สิทธิธรรมชาติ" (Natural rights) ซึ่งสืบเนื่องมาจาก "กฎหมายธรรมชาติ" (Natural law) จนกระทั่งเกิดความพยายามในการกำหนดสิทธิต่าง ๆ ซึ่งบุคคลต้องการได้รับจากรัฐใน

ฐานะที่พวกเขาเป็นมนุษย์ไว้เป็นมาตรฐานเดียวกันในปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948

2. สิทธิมนุษยชน ประกอบด้วยสิทธิแบบต่าง ๆ ที่ครอบคลุมการดำรงอยู่ของมนุษย์ เพื่อ "ชีวิต" ที่ดีใน "สังคม" ที่ดีสามารถระบุได้ 3 ประการ คือ (1) สิทธิในชีวิต (2) สิทธิในการยอมรับนับถือ และ (3) สิทธิในการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองตามแนวทางที่ชอบธรรม

สำหรับสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองในปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ "สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง" (Civil and Political Rights) และ "สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม" (Economic and Social Rights)

3. การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญามีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาถือเป็นหน้าที่หลักและพันธะกรณีโดยกฎหมาย และจริยธรรมของรัฐโดยเฉพาะรัฐที่ปกครองโดยยึดหลักนิติธรรม (Rule of Law) ที่จะต้องให้ความสำคัญ โดยมีกลไกระหว่างประเทศเป็นส่วนเสริม รัฐต้องมีหน้าที่จัดตั้งกลไกระดับชาติที่สามารถคุ้มครองและป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนทางอาญาอย่างเป็นผลและนมาตราฐานระหว่างประเทศมาบรรจไว้ในกฎหมายภายใน ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันถือว่าสิทธิมนุษยชนทางอาญาถือเป็นสิทธิเอกชนที่จัดอยู่ในสิทธิระหว่างประเทศที่ทุกชาติต้องให้ความร่วมมือกัน เข้าส่งเสริมและคุ้มครอง โดยที่รัฐใดรัฐหนึ่งไม่อาจอ้างได้ว่าเป็นเรื่องภายในประเทศ

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเอกสารเป็นหลัก โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามประกอบการวิเคราะห์บางประเด็น

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากเอกสารประเภทต่าง ๆ อาทิ ตำรา เอกสารวิจัย ตัวอย่างกฎหมาย ร่างกฎหมาย อนุสัญญา กติการะหว่างประเทศ ปณิญาสากลว่าด้วย

สิทธิมนุษยชน มติของที่ประชุมด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ รายงานผลการประชุมของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบทความต่าง ๆ

ส่วนการเก็บข้อมูลภาคสนามมาใช้วิธีสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน อาทิ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่กระบวนการต่างประเทศ เจ้าหน้าที่สมาคมต่าง ๆ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบผลของการที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองทางการเมือง อันจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อการเตรียมการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาของกลไกในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญาที่มีอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว
3. ได้ทราบแนวทางการจัดตั้งสำนักงานระดับชาติที่จะรับผิดชอบดูแลงานด้านส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรงในประเทศต่าง ๆ และที่จะจัดตั้งขึ้นในประเทศไทย
4. ผลจากการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปเผยแพร่ให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจและเห็นความสำคัญในงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทางอาญามากขึ้น หรือนำไปใช้ประโยชน์ในด้านวิชาการและในการปฏิบัติงาน